

A revizor, a Komáromi Jókai Színház 59. évadjának utolsó bemutatója

# Hogy is van ez, monsieur Gogol?

A realizmus fogalmának pontos értelmezése nem egyszerű feladat, hiszen többféle megközelítése is van. Egyszerre tekinthető ábrázolási módnak és kortípusnak is. Ha ábrázolási módként fogjuk fel, nem kötődik egyetlen történelmi korhoz sem.

KISS PÉNTEK JÓZSEF

Némi túlzással realistának tekinthető akár egy valóság-hű vadászjelenet ábrázolására törekvő, több ezer éves barlangrajz is. Ha tovább tágitjuk a kört, rá kell jönnünk, hogy minden művészeti megnyilatkozás, ág és korszak valamennyi alkotása a valóság újrafogalmazására törekszik. Csak a forma változik. A valóságábrázolás eszköztára alakul, mert követni igyekeznek a kor szellemiségét, közgondolkodását. Azét a korét, amelyben az adott műalkotás születik.

Mivel a színház a legösszettebb művészet; tartalmazza az összes többi művészeti ág, a képzőművészet, mozgás, zene, a művészi beszéd elemeit is, ezért esetünkben egy-egy kortípus vagy irányzat nyomon követése még bonyolultabb feladat. Egyszerűen azért, mert a színház eleve eklektikus műfaj.

Egyébként sem lehetséges



Pillanatkép az előadásból

(Kiss Gábor felvétele)

városi kishivatalnok, hanem egy léha szélhámos.

A helység polgármestere, akinek igen sok vaj van a fején, hírt vesz, hogy egy pétervári revizor érkezik a városába, még hozzá inkognitóban. Azonnal felderítő útra indul. A szállodában ott találja a minden földi javakban, főleg pénz dolgában szűkölködő Hlesztakovot. Azt hiszi róla, hogy ő az álruhás revizor. Így indul a személyesre épülő komédia.

Hlesztakovot Majorfalvi Bálint alakítja, aki a budapesti Színház- és Filmművészeti Egyetem elvégzése után szer-

ilyen helyzetkomikumra épülő elem, amelyet szívesen elfelejtenék. Például az a „geg”, amikor a búcsúzkodó Hlesztakov a polgármesterék lányával vált búcsúcsókot. Közben pedig annak anyja, a lány mögött álló Anna, melleit markolássza. Na, ez az, ami egyáltalán nem gogoli, hanem elcsépett és ordenaré. Szabó Szvrecsek Anita méltósággal „viseli el” ezt a színházi atrocitást is, ami által némiképp elfogadható tartást kölcsönöz az egész jelenetnek.

Lányuk, a félhülye (vagy tán egészen az) Marja, akit Hlesztakov eljegyez, mindig zongó-

nem túl eredeti ötlet. Mégis hozzájuk fűződik az előadás számomra legszellemesebb pillanata. Konkrétan az, amikor a polgármester társaságában meglátogatják a szegényes hoteleszobájában tengődő Hlesztakovot. Az ajtó mögött várakozó Bobcsinszkij egyszer csak benyújtja a kezét és egy pillanatra az arca is megjelenik az ajtórésben, majd ismét eltűnik a becsukódó ajtó mögött. Ez egy olyan briliánsan finom és míves humorú pillanat, amilyenre érdemes lenne az egész előadás helyzetkomikumát építeni. Ez persze jóval nehe-

pontosan kimetszeni az időből. Mindig vannak egybecsúszások és átfedések. Az angol realizmus kialakulása idején a társadalom már rég túl volt a polgári forradalom utáni időszak okozta csalódásokon. Nem csoda hát, ha Dickens vagy a Brontë nővérek realizmusa gyakran nyúl vissza romantikus elemekhez.

Egész más a helyzet az orosz irodalmi realizmussal, amely Puskin és Lermontov romantikus műveiben már jelen van. Az orosz irodalom jellegzetes figurája, a felesleges ember típusa, amellyel a most bemutatott produkcióban is találkozunk, Puskinnál jelenik meg először, A cigányok című elbeszélésben, majd pedig a költő leghíresebb művében, az Anyeginben teljesedik ki, ahol maga a címszereplő is egy felesleges ember, aki csapódik ide-oda, céltalanul a világban. Ez a karakter a realista irodalomban szinte elhagyatott figura.

A másik jellegzetesség a csinovnyik, a szolgálétkü kishivatalnok. Meg-megjelenik ugyan Olsztojnánál, Dosztojevszkijnél és Csehovnál is, de leginkább a lyikolaj Vesziljevics Gogol műveiben találkozunk vele.

A revizor műfaja a szerző meghatározása szerint komédia. Erősen jelen vannak benne groteszk ábrázolás stílusjegyei. A színdarab felesleges szereplője, Ivan Hlesztakov egy entpétervárról kisvárosba vezető anti-csinovnyik, aki egyáltalán nem megalkuvó és szolgálommal megáldott nagy-

latnál. Számos alkalommal bizonyította színészi kvalitásait, a legkülönbözőbb karakterekben szerzett emlékezetes pillanatokat. Mostani játéka is hiteles és magával ragadó. Igényesebb karakterformáló instrukciók hiányában azonban gyakran meg kell maradnia a felszínes karikírozás szintjén, holott egészen biztos, hogy ennél összetettebb típus-, sőt, jellemábrázolásra is futja a tehetségéből. Játéka így is élvezetes perceket szerez a szórakozni és kicsit elgondolkodni hajlandó nagyrészt számára.

Fabó Tibor is erőssége a társulatnak. Minden bizonnyal jót tenne neki egy kis erőgyűjtésre használt pihenés. Egy kis idő, amely a feltöltődést szolgálja. Olyan egymásutánban játssza sorra a ráosztott, nagyban és sokban hasonló szerepeket, hogy az már szinte emberfeletti odafigyelést követel. Szkvovnyik-Dmuhanovszkij figurája is csak egy hajszálnyival más, mint... Sorolhatnám, de nem teszem, mert Fabó Tibor nem dorgálást, hanem dicséretet érdemel a már-már hősiességnek mondható színészi helytállásáért.

Annát, a feleségét Szabó Szvrcsek Anita játssza, aki meglepően új színeket képes varázsolni a karakter megformálásához. Úgy bánik az apró rezdülésekkel, egy-egy félmozdulattal vagy hangfoszlánnyal, hogy csakis várakozással lehet figyelni rá a színpadon. Rendrebe is váltja a várakozásokat. Ebben az előadásban akad néhány

amelyet nem a szerző, hanem a rendező vagy a dramaturg ötlött ki, önmagában nem lenne elvetni való. Kezelését tekintve azonban már nem ennyire egyértelmű. Különösen a nyitóképben jócskán túlexponált volta miatt. Tar Renáta hüen követte a rendezői instrukciókat: egy színtelen panelfigura kerekedett ki Marja amúgy sem túl jól megírt figurájából. Milyen szívesen gondolok most vissza a Három nővérben nyújtott kiváló Irina-alakítására.

Mokos Attila a társulat leg-erősebb színpadi jelenléttel bíró tagja, ebben az előadásban is minden pillanatban meggyőző mint Luka Hlopov tanintézeti felügyelő. Ő szerencsére, vagy talán inkább tudatosan elkerüli a felszínes szórakoztatás csapdáját. Még akkor is, amikor pitiókán egy drapériába kapaszkodva egyensúlyoz hosszú percek át. Kitűnő érzékkel bánik a színpadi idővel, ami önmagában sem kis feladat.

Az előadásban színre lépők közül figyelemre méltó alakítást nyújtott Molnár Xénia, aki egy nőiesített szerepet, a közjólétiintézmény-gondnok öregező figuráját formálja meg.

Bernáth Tamás, aki Ivan Spekin postamestert alakította, ismét bebizonyította, hogy nagyobb szerepek eljátszására is alkalmas színésszé érett, mint amilyeneket a színház vezetése és az általuk meghívott rendezők ráosztanak. Olasz István Hajdú Lászlóval osztott Dobcsinszkij és Bobcsinszkij helyi földbirtokosok szinkronduettjén, amely ugyancsak

mikromikromikromikum jól ismert szellemességeit. Meg kell említeni Oszip szerepében az ötödéves egyetemi hallgató, Szabó Viktor játékát is. A főiskola elvégzése után várhatóan ő is a társulat tagja lesz. Hasznos lenne, mert eddigi alakításai alapján ígéretes tehetségnek bizonyul.

Két epizód szerepben színpadra lépett Dráfi Mátyás, a színház nyugalmazott művésze és Tóth Tibor, a színház igazgatója is, valamint Németh István, Nagy László és egy ifjú felfedezett, a középiskolai tanulmányait épphogy befejező Csicsó Tamás is. Valamennyien színésítették a kellemesen szórakoztató, ám a benne rejlő lehetőségekhez képest kissé könnyűnek találtatott előadást.

A rendező, Méhes László egyben a színház újonnan kinevezett főrendezője is. Rózsa István kitűnően működő, hangulatos díszletében és Horváth Kata tetszetős jelmezeiben egy mindvégig működő előadást hozott létre. A hangulatot Pálinkás Andrásy Zsuzsanna nagyszerű zenei közreműködése erősítette. Keszthelyi Kinga dramaturg a kiváló szöveggondozás mellett jobban a körmére nézhetett volna a biztos kezű, de olykor a kelleténél könnyedebb humorú rendezőnek. Akkor talán nemcsak vídám és szórakoztató, hanem maradandó értékeket hordozó előadás születhetett volna monsieur Gogol groteszk tolla nyomán, aki nem véletlenül használja műve mottójául a közmondást: Ne a tükröt átkozd, ha a képed ferde!